

Контекст:

Після виходу Ізраїля із Єгипту вже минуло 40 років; Мойсей передав своє пророче служіння своєму наступнику *Єгошуа*, сину *Нуна*, більш відомому за еллінізованою формою імені Ісус Навин (*Ἰησοῦς υἱὸς Ναυη* =) із коліна Єфремового (Числ. 13:9, 17). Мойсей зробив це за наказом Господа: «І сказав Господь Мойсеєві: «Ось наближаються дні твоєї смерті, поклич Ісуса Навина й станьте біля шатра одкровення» (Втор. 31:14; Числ. 27:12-27). Перед смертю пророк поклав свої руки на голову Ісуса Навина, так що той «наповнився духом премудрості» (Втор. 34:9).

Чому Бог обрав саме Ісуса Навина – чоловіка, який не належав до одного коліна з Мойсеєм, і походив не з коліна майбутнього царського роду – Юди? Певно, тут Божественне обрання виявлялося *Осії* (ім'я Ісуса Навина при народженні) із самого початку в його діях: вперше він з'являється як очільник ополчення Ізраїля у битві з Амаліком – це сталося невдовзі після переходу через Червоне море (Вих. 17:9-16); потім він згадується як єдина людина, що піднімалася разом з Мойсеєм на вершину гори Синай (Вих. 24:13; 32:15-18); як представник коліна Єфремового, він був одним із 12-ти розвідників, що ходили оглядати Обітовану Землю; і він разом з Халобом, сином Єфуне, закликав синів Ізраїлевих вірити Богові й не піддаватися страху (Числ. 13-14). Отже, Бог обирає, і Його обрання виявляється в поведінці й діях обраної людини. Знаком цього обрання стало також дещо змінене ім'я: *Осія* (євр. *Гоше́а* – «спасіння») став за словом Мойсея Ісусом (євр. *Йегошу́а* – «Ягве – спасіння»).

Після смерті Мойсея сам Господь з'явився Ісусу Навину, наказуючи йому очолити вхід Ізраїля в Ханаан і завоювання цієї землі. Бог закликає його: «Будь сильним та мужнім!» (Нав. 1:6, 9). З'явлення Бога Ісусу Навину нагадує богоз'явлення Мойсеєві (Вих. 3): Господь обіцяє йому: «Як Я був з Мойсеєм, так буду (*כַּאֲשֶׁר* *הָיִיתִי* *עִיִּי* – як у Вих. 3:14) із тобою» (Нав. 1:5). Як перед Мойсеєм

стояло непросте завдання вести народ пустелею до кордонів Ханаану, так перед Ісусом Навином стояло завдання завоювання Ханаану. Втім, у Ісуса Навина вже є Тора – Закон, який Бог повелів виконувати, і який має бути керівництвом у житті й діях. Бог закликає його триматися слів цього Закону (Нав. 1:8).

Далі, відповідно до божественного розпорядження, Ісус Навин закликає усі коліна Ізраїлеві до походу в Ханаан, особливо звертаючи увагу на це представників колін Манасії, Рувима і Гада, чий сім'ї залишилися у Трансйорданії, тобто на правому березі Йордану, за межами Ханаану – вони мають іти воювати теж (Нав. 1:10-18).

Ще перебуваючи в Трансйорданії, на рівнинах Моаву, в Шиттімі, Ісус Навин посилає двох розвідників в Єрихон – дія, аналогічна тій, яку колись вчинив Мойсей, пославши 12 розвідників, і в якій колись сам Ісус Навин брав участь. Розвідники повертаються з доброю звісткою: народи за Йорданом охопив жах перед Богом Ізраїлевим, що знову ж таки перегукується зі словами з Пісні на Морі: «Збентежилися вожді Едому, тремтіння охопило сильних у Моаві, зомліли всі жителі Ханаану» (Вих. 15:15).

Отже, народ готовий вирушити за Йордан, щоб почати завоювання.

Переклад (НПУ) і коментар:

І сказав Ісус Навин народові: «Освятіться, бо завтра Господь звершить чудеса серед вас!» І сказав Ісус Навин священникам: «Підніміть ковчег завіту та йдіть попереду народу!» Вони підняли ковчег завіту й пішли попереду народу. І сказав Господь Ісусу Навину: «У цей день Я почну звеличувати тебе в очах усього Ізраїля, щоб вони знали, що Я з тобою так само, як був Я з Мойсеєм. Накажи священникам, які носять ковчег завіту: „Коли дійдете до краю вод Йордану, зупиніться в Йордані“». І сказав Ісус Навин синам Ізраїля: «Підійдіть і послухайте слова Господа, Бога вашого! Ось як ви зрозумієте, що живий Бог є поміж вами і що Він прожене перед вами ханаанців, хетів, хіввеїв, перізеїв, гіргашеїв, амореїв та євусеїв. Ось ковчег завіту Володаря всієї землі переходить Йордан перед вами. Тепер візьміть дванадцять

чоловіків з-поміж племен Ізраїля, по одному з кожного племені. Щойно стопи священників, які носять ковчег Господа, Володаря всієї землі, увійдуть у води Йордану, то його води, що течуть згори, будуть розділені й стануть одним валом». Народ згорнув свої намети й пішов, щоб перейти через Йордан, а священники, які несли ковчег завіту, були попереду народу. Щойно священники, які носили ковчег завіту, дійшли до Йордану і їхні ноги занурилися у край вод Йордану (а Йордан затоплює всі свої береги на весь період жнив), то води, що текли згори, зупинилися й стали одним валом на великій відстані аж коло міста Адам, що по сусідству із Царетаном, а ті, що стікали вниз до моря рівнини, що зветься ще Солоним морем, повністю зупинилися. Тож народ перейшов річку навпроти Єрихона. І стали священники, які носили ковчег завіту Господа, на суші посеред Йордану, а весь Ізраїль переходив його по суходолу, аж поки весь народ не перейшов Йордан (НПУ).

Коментар:

Перехід через Йордан мав важливе символічне значення: *перехід* через річку / море знаменував початок нового статусу, нового життя. Сама назва «євреї» походить від кореня *אָבַר* *авар* – «переходити». З переходом пов'язане саме буття народу Ізраїлю від початку: Авраам *перейшов* через Євфрат, щоб покинути місце свого народження і богів, яким служили його предки, і йти за покликком Бога (Бут. 12; Нав. 24:2-5); нащадки Авраама *перейшли* через Червоне море, покинувши Єгипет, його богів і звичаї, щоб іти в Землю Обітовану (Вих. 12-15). Тепер настав час нащадкам Ізраїлю *перейти* через Йордан, щоб увійти в обіцяний Богом Ханаан.

Перехід через Йордан нагадує вихід із Єгипту в кількох аспектах:

- ця дія відбувається дивовижно (води Йордану розступаються в час його повноводдя, тобто навесні) = води Червоного моря розступилися;
- події відбуваються майже в ті самі дні року – в час Песаху (Пасхи): перехід відбувся 10-го дня місяця Авіва, а 14-го Авіва ізраїльтяни вже звершили Пасху (Нав. 5:10);

- після переходу – оновлення завіту, а саме: обрізання чоловіків у Гілгалі, яке відбувається відразу після переходу + 3 дні на загоєння ран = завіт на Синаї.

Втім, є кілька важливих відмінностей, пов'язаних, головним чином з тим, що Ізраїль тепер вже був сформованим народом, об'єднаним завітом з Богом, маючи Закон і священство. Ось риси, які не були відомі попереднім переходам:

- процесію мали очолити священники із нащадків Аарона, що несли ковчег завіту;
- Ізраїль мав свій написаний Закон, згідно з яким мав жити в Обітованій Землі;
- священники несли ковчег завіту – видимий символ Божої присутності та його завіту (раніше цього не було).

Цей уривок є важливою частиною великої розповіді про завоювання Ханаану (Нав. 1-12), і проголошує кілька важливих духовних настанов: а) віра є шляхом, рухом вперед услід за Богом; б) шлях слідування за Богом – це шлях боротьби; в) мужність і твердість духа, разом із мудрістю й провидінням Божим, є неунікними викликами цього шляху.

Новозавітня перспектива:

Хрещення Ісуса в річці Йордан ознаменувала початок Його публічного служіння як Месії. Води Йордану, в яких Іван Хреститель омивав грішників, що каялися, також знаменували новий початок. Чудеса – сходження Святого Духа у вигляді голуба і голос з Небес – нагадували про те, що відбувався новий *перехід* до епохи Божого Царства, яке здійснилося у Христі.